

obr. 1 Pohled do sídlištně-hospodářského areálu. ■

Archeoskanzen Modrá: radost mají archeologové, starosta i návštěvníci

Rozhovor s **Lud'kem Galuškou** k otevření archeoskanzenu Modrá

PhDr. Luděk Galuška, CSc. je spoluautorem Archeoskanzenu Modrá, který byl otevřen v letošním roce dne 19. června. Podtitulem tohoto prezentačního projektu velkých rozměrů je „Velkomoravské opevněné sídliště středního Pomoraví“. Tvoří ho 19 konstrukcí (!) a budova informačního centra se zázemím. Mezi hypotetickými konstrukcemi, jak tento pojem používá i skládáčka - průvodce archeoskanzenem, zaujme knížecí palác a kostel. Podle stejného

zdroje mají „zahlobené části objektů předlohy ve skutečných archeologických objektech, nadzemní hmoty staveb jsou hypotetické konstrukce, které vznikly na podkladě konkrétních nálezů“.

Pane doktore, kde a jak se vlastně zrodila idea projektu takovýchto rozměrů?

Na tuto otázku by asi lépe odpověděl starosta Miroslav Movářík, protože jeho dlouhodobým záměrem je zviditelnovat obec, zapojit ji do širokého kulturně

PhDr. Luděk Galuška, CSc. (44 let)

archeolog. 1979-1983 studium archeologie na FF UK v Bratislavě. Od 1983 v Moravském (zemském) muzeu v Brně, od 1986 vedoucí archeologických výzkumů MZM v oblasti Starého Města. Výzkumy slovanských nálezů Hluk, Osvětimany, Modrá u Velehradu, Ostrožská Nová Ves. Zaměření slovanská archeologie, počátky christianizace. Výuka na FF MU v Brně. Řada vědeckých i populárně odborných prací a knih. Monografie Velká Morava; Uherské Hradiště-Sady. Křesťanské centrum Říše velkomoravské; Slované. Doteky předků.

historického i turistického povědomí a to na základě toho, co může sama obec nabídnout. Jednou z těchto „nabídek“ je velkomoravská historie, neboť na katastru obce se nacházejí základy raně středověkého velkomoravského kostela sv. Jana, národní kulturní památka ČR. Odtud vedla cesta k realizaci hypotetické rekonstrukce či konstrukce tohoto kostela, která dnes stojí poblíž místa originálních nálezů a byla zpřístupněna v roce 2000. No a potom se přistoupilo k plánu vybudovat v jeho blízkosti celý archeoskanzen. Sám jsem patřil spíše k těm „opatrným“, nicméně když jsem viděl to zanícení i celkově odpovědný přístup pana starosty, tak jsem podlehl a se vši odpovědností se zapojil.

Jak probíhala výstavba a v jakých etapách?

Samotné výstavbě předcházela záchranný archeologický výzkum, který ovšem zasáhl jen do míst bezprostředně zasažených budoucí plánovanou výstavbou. Při tomto výzkumu realizovaném společně archeology Moravského zemského muzea a Slovákého muzea bylo zjištěno rozsáhlé starolátské osídlení

z 5. století př. n. l., řídké osídlení Germánů z přelomu 4. a 5. století n. l., odkryty byly objekty sídliště z období Velké Moravy, z téže doby pak hroby, které byly jednak rozptýleny mezi vzpomenutými sídlištními objekty, jednak jsou pokračováním kostelního pohřebiště objeveného v 50. letech 20. století Vilémem Hrubým. Pozoruhodné jsou objekty mladohradištní z 10. až 12. století. Samotná idea skanzenu vzešla z toho, co je pro daný region profilující – a tím je doba Velké Moravy spojená s počátky christianizace. Proto stojící objekty představují hypotetické konstrukce vzešlé ze skutečných archeologických nálezů z významných nálezů středního Pomoraví,

Idea skanzenu vzešla z toho, co je pro daný region profilující – a tím je doba Velké Moravy spojená s počátky christianizace. Stojící objekty představují hypotetické konstrukce vzešlé z archeologických nálezů ze středního Pomoraví...

hlavně ze Starého Města a Uherského Hradiště. Z nich vychází i členění archeoskanzenů na jednotlivé funkční areály: sídlištně-hospodářský, mocenský, výrobní atd.

jak jsme je poznali při dlouhodobých odkryvech hlavně ve Starém Městě. Realizace byla zahájena v dubnu roku 2003 výstavbou opevnění s věžemi a hrazením celého areálu. Přibližně od začátku září pak začala výstavba jednotlivých objektů. V hrubé podobě byla většina z nich ukončena na sklonku roku 2003. Bylo to nezbytné, protože tento termín byl závazný pro udělení dotace z fondů evropské unie, a ten, jak víme, posunout nelze. Z toho je zřejmé, že podzim se na Modré nesl v obrovském pracovním nasazení. Ve stejném tempu se pokračovalo i v roce 2004, a to počínaje prvním lednovým týdnem, konče dnem otevření 19. června.

Kdo ji vlastně realizoval v tak ohromném rozsahu?

Investor byla obec Modra. Výstavba pak byla realizována především prostřednictvím místní stavební firmy, v jejímž rámci pracovali nejen místní zkušení tesaři, ale i „majstri“ ze slovenského horního Pohroní. Dále se výstavbě podíleli i místní nadšenci, zájemci z ciziny a také odborníci, kteří s výstavbou podobného charakteru už měli zkušenosti, např. mgr. V. Hrdoušek nebo dr. B. Dragoun z projektu Villa Nova Uhřínov.

A stavba budovy paláce?

To byl velký oříšek zejména co se týká stavebního materiálu, ale nejen jeho. Podkladem se stal archeologický nález ze Starého Města „Na Dědině“, dosud publikovaný jen předběžně. Odpovídají rozměry, charakter litých maltových podlah, střešní krytiny i vzhledu zdí. Abychom se co nejvíce přiblížili původnímu stavu, byl odpovídající kámen přivážen až ze severní strany Beskyd (lomy v Bílých Kar-

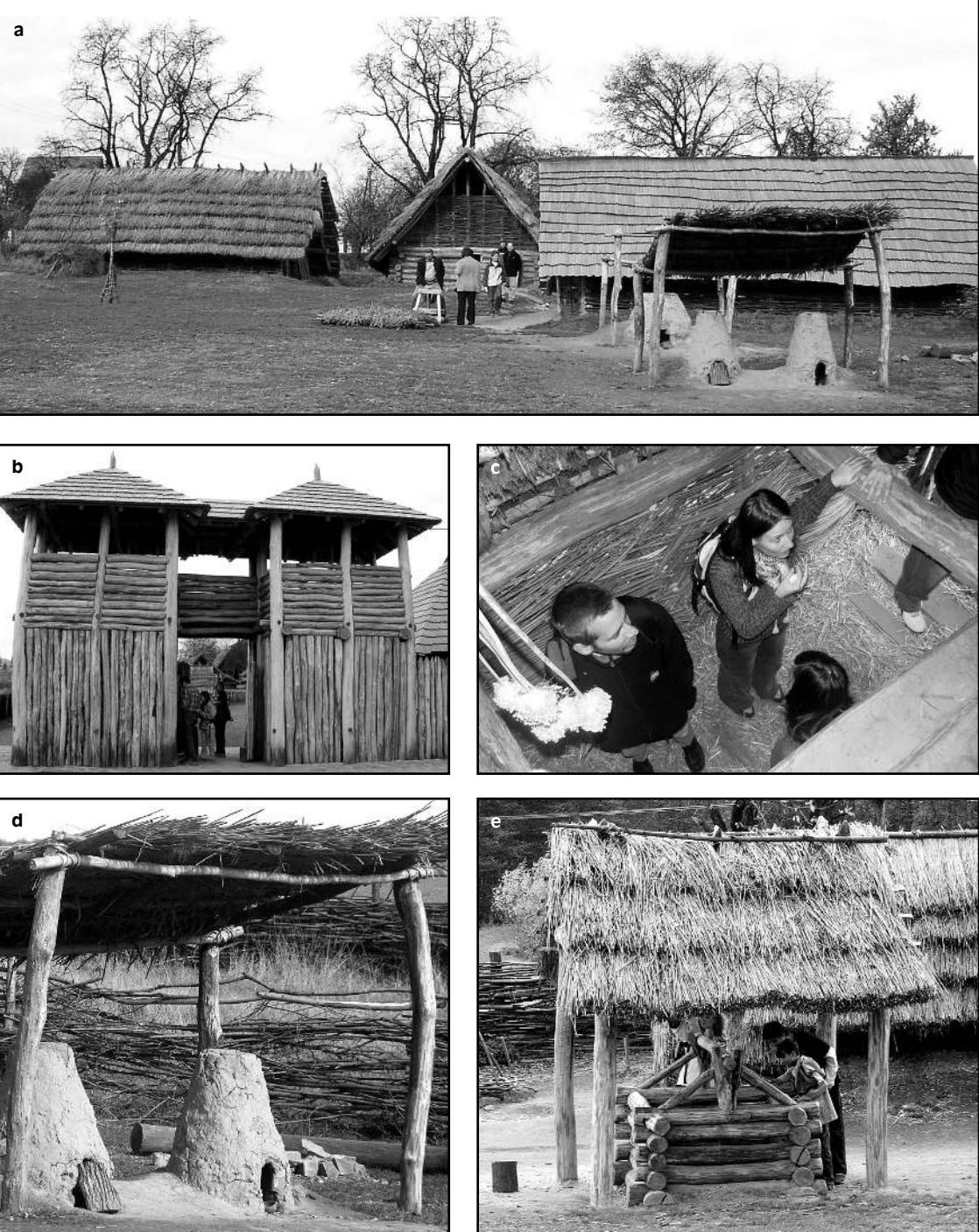
patech jsou nedostupné), střešní krytina se tvořila na podkladě originálních nálezu jak ze Starého Města tak z Uherského Hradiště-Sadů. Podotýkám, že jde o volnou konstrukci, protože originální nález byl hodně poničen recentními zásahy, vůbec se nelze vyjádřit k výbavě interiéru – víme jen, že byl omítnut kvalitní vápennou maltou. V současnosti se ukazuje, že „palác“ tvoří významnou a nepostradatelnou součást archeoskanzenu a to po všech stránkách.

Přinesla účast v projektu archeoskanzenu něco i Vám jako archeologovi?

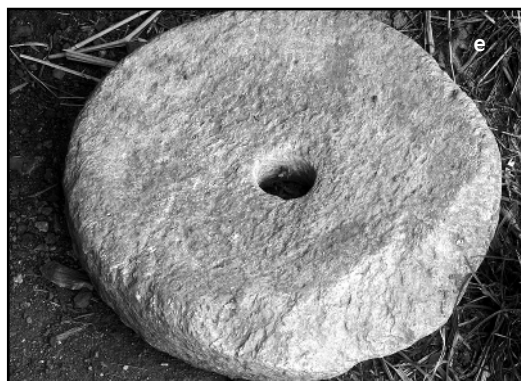
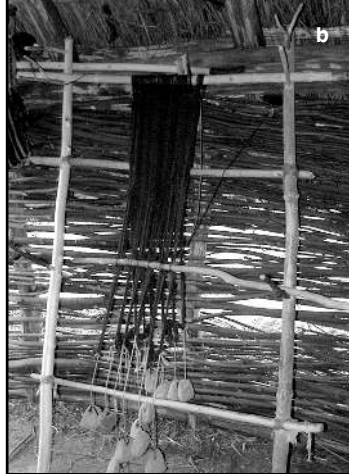
Bezesporu, vždyť my jsme jen „vědci rýče“ a až samotná realizace mnohdy ukáže ten správný pracovní postup. Tak například, když se řešilo uzamykání kostela, vzal se jako podklad známý návrh zámku pro hákovitý typ klíče. Ukázalo se však, že se pomocí něj nezamykalo dobře, až na pátý, sedmý pokus, no a stačila jedna drážka a problém byl vyřešen. Podobně tomu bylo v souvislosti s hřebenáči a taškami pálené střešní

Obr. 2 Hypotetická rekonstrukce kostela, v popředí vyznačen půdorys původního kostela sv. Jana odkrytý archeology. ■

Obr. 3 Pohled do řemeslnického areálu (a); na dvouvěž se vstupní branou (b); do interiéru domu (c); na výrobní pece (d); na studnu (e). ■

Obr. 4 Rybářské trojzubce (a); tkalcovský stav (b); kotel nad ohništěm (c); háčky a nože (d); žernov (e); hrnčířský kruh (f); pec (g). ■

krytiny antického charakteru, hlavně co se týká jejich uchycení k podkladu. Mohl bych jmenovat i některé další „maličkosti“ např. jak lépe vyplétat stěny proutěnou konstrukcí.

Mnohé ze stěn domů ještě nejsou pokryté mazanici, jaké pokračování bude mít celý projekt?

Archeologický skanzen měl od samého začátku daný termín otevření. Bylo přitom jasné, že i přes enormní úsilí nemůže být kompletně dokončen. A abych pravdu řekl, nebylo to ani naším cílem. Chtěli jsme, aby se návštěvníci přímo za „provozu“ seznamovali s některými pracemi, např. právě s vymazáváním stěn hlínou či realizací rákosových došků, stejně jako jsme počítali s omezeným pokračováním archeologických odkryvů předcházejících další stavby – např. bezbariérový chodník k NKP. Ukázalo se, co jsme ostatně i čekali, že tyto nezbytné „atrakce“ jsou důležitým zpestřením pobytu návštěvníků v areálu skanzenu a prohlubují jejich vědění. Počítáme s nimi i do budoucna, a podotýkám, že ještě ani v současnosti není skanzen dobudován a vbrzku ani dobudován nebude.

Jaký je vztah archeoskanzenu k archeologickému experimentu?

V dosavadní fázi nám šlo o experiment až na druhém místě. Bylo nezbytné nejprve splnit množství stavebních podmínek, termínů a podobně. Přesto jsme sledovali, jak dlouho trvá odstraňování kůry z kmenů dubů, jak dlouho se kope zahlobená část zemnice, jak dlouho trvá vytváření jednoho kusu střešní krytiny. V další fázi, kde čas nebude našim nepřítelem, bezesporu dojde i k experimentům.

Přejdou k jinému pohledu. Co financování celého projektu?

Zde by opět měl odpovídat spíše pan starosta než já. Nicméně, kostel byl z velké části budován s podporou Programu obnovy venkova Ministerstva pro vnitřní rozvoj ČR, skanzen se realizoval z finančních prostředků z evropského fondu projektu SAPARD, dále z projektu LEADER

MVR ČR, další část musel zajistit investor, tedy sama obec, část poskytl Zlínský kraj, pro který se modranský projekt stal profilující akcí podpory turistického ruchu

v regionu. Vyzvedl bych také významnou roli provádějící stavební firmy, která, když tzv. „nebylo“, poskytla zálohu a její pracovníci neodešli, nýbrž pokračovali v další práci.

Sleduje obec Modrá již teď nějaký okamžitý efekt?

Již dnes je zřejmé, že obrovsky stoupla návštěvnost této části regionu. Lidé už sem nejezdí jen s cílem vidět Velehrad, Staré Město, Uherské Hradiště, Buchlovice a Buchlov, nýbrž hodně směřují právě na Modrou. Ostatně do konce října navštívilo skanzen asi 35 000 návštěvníků. Jen pro srovnání, když zde archeoskanzen nestál, našlo si k osamocené Národní kulturní památce - základům kostelu sv. Jana, cestu ne více než 150 lidí ročně. Začínají se také objevovat první oficiální ocenění.

Jakou podobu má pedagogický program?

Dlouhodobý program se vytváří s předstihem, tzn. že atraktivní akce na příští rok se chystají už dnes. Letos byly realizovány hlavně akce nepříliš náročné na přípravu: hrála se staroslovanská

Do konce října navštívilo skanzen asi 35 000 návštěvníků. Jen pro srovnání, když zde archeoskanzen nestál, našlo si k osamocené Národní kulturní památce - základům kostelu sv. Jana, cestu ne více než 150 lidí ročně. Začínají se také objevovat první oficiální ocenění.

svatba, rekonstruoval se pohřební rituál, uskutečnilo se vystoupení představující střet pohanství s křesťanstvím, naposled pak celodenní slavnosti medu a medoviny. Nechyběla folklorní vystoupení, přednášky. Těší nás, že převážnou část návštěvníků tvoří rodiče s dětmi a školní děti se svými učitelkami, a to nejen z blízkého okolí, ale i ze vzdálenějších míst naší republiky. Věřím, že výchovně vzdělávacích akcí bude do budoucna více, což je ostatně jedna z podmínek toho, aby návštěvnost neklesala. Projekt a realizace Archeoskanzenu v Modré byly oceněna Zlatou cihlou jako nejlepší projekt Programu obnovy venkova ve Zlínském kraji.

Koncem října při slavnosti medu zde byla pokřtěna i vaše knížka. O čem je a jak se onen den vydařil?

Kniha se jmenuje „Slované. Doteky předků“ s podkontextem O životě na

Moravě 6. - 10. století. Její vznik podmiňovaly dvě skutečnosti: jednou je, že nám v Moravském zemském muzeu v Brně už tzv. došla starší publikace „Velká Morava“, která byla vlastně průvodní publikací v naší stejnojmenné expozici, druhou pak, že chceme vyhovět těm návštěvníkům, kteří se chtějí o životě starých Moravanů dovědět víc, než jim umožňují školní učebnice a pohled do objektů archeoskanzenu na Modré. Tedy kniha bude i průvodní publikací skanzenu. Ostatně vydává ji Moravské zemské muzeum ve spolupráci s obcí Modra a s krajskou knihovnou Františka Bartoše ve Zlíně. No, a je hlavně o „životě“ ve všech jeho podobách, z nichž více než 70 je barvených, recenzoval ji náš významný byzantolog, ředitel Slovanského ústavu AVČR Vladimír Vavřínek. Na trhu by se měla objevit v předvánočním čase.

Obr. 5 Pohled na zemnici s výrobou kamenných přeslenů, v pozadí klet s funkcí spížirny a seniku. ■

